WANDELEN

IN HET

STILTEGEBIED

6 KM // 8,4 KM

BORNEM NATUURLIJK

REGIONAAL LANDSCHAP
SCHELDE - DURME

Harig Wilgenroosje

© BORNEM

GEBRUIKSAANWIJZING

Stilte is heel zeldzaam geworden. We leven in een jachtige en rumoerige tijd. Mensen hollen elkaar voorbij. In een stiltegebied overheersen de natuurlijke geluiden van fauna en flora. Geluid valt er zeker niet weg. Je hoort er de vogels, het ruisen van bomen... maar ook gebiedseigen geluiden die in deze unieke landschappen van oudsher thuishoren, zoals landbouwwerkzaamheden, lokaal verkeer of spelende kinderen.

Laat je onderdompelen in deze stille oase, schakel je gsm uit, en laat je zintuigen intens werken. Volg het stiltepad, alleen of met je lief, neem je kinderen mee, maar vermijd grote groepen. Hou af en toe stil om bewust naar de natuurlijke geluiden te luisteren, of zoek onderweg een stille plek om tegen een boom een tijdje gewoon stil te zitten. Een stiltegebied is er voor de mensen om op de meest ideale manier te ontspannen.
Of zoek een plaatsje om eens rustig neer te liggen: relaxatie in het kwadraat.

Een stiltepad geeft zich nog meer bloot tijdens de zonsopkomst, zonsondergang, of zelfs 's nachts. Je zal deze wandelingen op een volledig nieuwe manier ervaren. Je hoort andere geluiden, en zeker minder storende geluiden, waardoor de focus nog meer op stilte en rust komt te liggen. Let op de vogels, ze kondigen de dag aan, hebben andere roepen en melodietjes.

Steenuil

© YA

Of maak kennis met onze nachtdieren: vleermuizen, uilen, of zelfs een nachtegaal... Heeft het gesneeuwd? Laat deze kans niet liggen en trek er op uit. De sneeuw zorgt voor een dempend effect en je zal de echte stilte zeer dicht benaderen... Geniet van de knerpende sneeuw onder je voeten...

Dit alles kan volstaan als "opdracht". Wie meer wil weten, kan ook de korte opdrachtjes uitvoeren die bij de routebeschrijving staan.

OVER HET STILTEWIEL

Het stiltewiel maakt de creatieve mogelijkheden die stilte biedt, zichtbaar. Wie de stilte binnenwandelt, krijgt oog voor de samenhang van de dingen. Het beleven van stilte leidt als vanzelf tot zorgzame aandacht voor de mens en zijn omgeving. Stilte, rust en ruimte kunnen tal van kwaliteiten versterken in verschillende maatschappelijke domeinen: luistervermogen, verzoeningsgezindheid, esthetisch vermogen, ecologisch bewustzijn, gezondheid... Stilte is een creatieve bron. Wil je meer weten over stilte, surf naar **www.portaalvandestilte.be**.

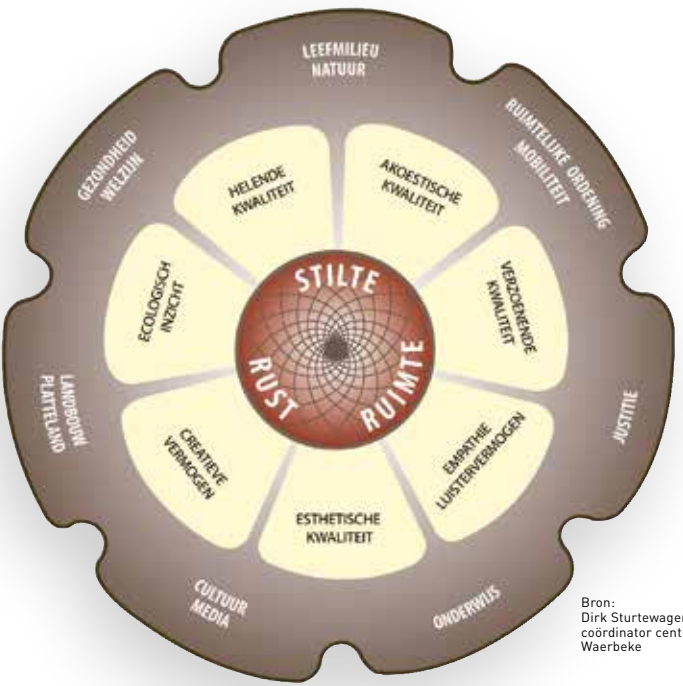

Bron:
Dirk Sturtewagen,
coördinator centrum
Waerbeke

de Notelaarsdreef in Bornem

© BORNEM

ROUTEBESCHRIJVING

STILTEPAD HINGENE // 6 KM

Vertrek aan de hoofdingang van kasteeldomein d'Ursel, Wolfgang d'Urselstraat 9 in Bornem. Er is vlakbij een parking voorzien. Je kan het domein naar eigen believen doorkruisen om knooppunt 12 te bereiken (linkerkant domein), de start van het stiltepad. Ook een bezoek aan het kasteel zelf is mogelijk: www.kasteeldursel.be

Vanaf knooppunt 12 volg je de Notelaardreef tot knooppunt 8. Deze dijk werd aangelegd na de overstromingsramp van 1953 en deelt de polder op in twee delen: de Schellandpolder en de Hingenebroekpolder.

OPDRACHT: WAT IS GELUID?

Zoek een steentje en gooi deze in de wal rondom het kasteel d'Ursel. Wat zie je? Hoe kan je dit doortrekken naar geluid?

Een steen die in het water valt, veroorzaakt uitdijende rimpelingen of golven. Dit is het zichtbare gevolg van de energie van de val van de steen die overgedragen wordt aan het wateroppervlak. Op dezelfde manier wordt de energie van je stem overgedragen aan de lucht in de vorm van trillingen. Geluid is dus een trilling.

OPDRACHT: MIDDEN OP DE NOTELAARDREEF. STILTE VOOR DE STORM.

En ook er na: het moet hier heel stil geweest zijn op 1 en 2 februari 1953. De Hingenebroekpolder kwam volledig onder water te staan. Herken je soms jezelf in deze songtekst?

DE STILTE VOOR DE STORM // DE DIJK

U harkt wat in uw tuin, meneer
U kijkt eens naar omhoog
Het kon weleens gaan regenen
Misschien blijft het wel droog

Of zou het dan toch gaan waaien
U slaat een jasje om
Genieten van de stilte

U kijkt eens door de ramen
U laat uw luiken neer
Is het al tijd voor het nieuws
Kijken naar het weer

U bent goed verzekerd
Maar u weet niet wat er komt
Dit is nog maar de stilte
De stilte voor de storm

U gooit wat blokken op uw vuur
U doet uw deur op slot
En u neemt een lekker glaasje
Maar waar blijft het genot

U denkt aan teveel dingen
En u weet niet waarom
Komt dat door de borrel
Of door de stilte voor de storm

En het wordt u te benauwd
U doet een knoopje los
U voelt de bui al hangen
Waarom barst het niet los

En uw koptelefoon draait deuntjes
Van maal er maar niet om
Maar niets verdrijft de stilte
De stilte voor de storm

De stilte voor de stilte
Voor de stilte
Voor de storm

Maar de bui drijft over
En u verschoont uw hemd
U kunt weer blauwe lucht zien
U bent een hele vent

En u hoort het nieuws weer tetteren
U gaat een blokje om
U hoort vogels in de stilte
De stilte voor de storm

De stilte voor de stilte
Voor de stilte
Voor de storm

De stilte voor de stilte
Voor de stilte
Voor de storm...

het populierbos in Bornem

© JVE

Van knooppunt 8 tot 11 volg je de rand van de bewoning van Hingene gelegen op een hoger gelegen zandrug.

Van knooppunt 11 tot 10 trek je recht de polder in met links de Schellandpolder en rechts de Oudbroekpolder. De ingepolderde riviervlakte heeft een breedte van ongeveer 1 km. De polders liggen slechts 1 tot 2 meter boven de zeespiegel en zijn vlak. De kleiige bodem is zeer nat en grotendeels

het populierbos in Bornem

© BORNEM

beplant met populieren. In het verleden groeide deze boom bijzonder goed op deze bodem, maar de laatste jaren houdt de roestziekte lelijk huis in deze aangeplante bossen. De natuurlijke begroeiing bestaat uit elzenbroekbos en dit type neemt stilaan zijn plaats weer in.

OPDRACHT: DE WIND WAAIT DOOR DE BOMEN

Luister even naar het ruisen van de bladeren van de grote populieren.

Tussen de knooppunten 10 en 15 wandel je over de 8 meter hoge Scheldedijk die in 1982 werd aangelegd in het kader van het Sigmaplan, ontwikkeld na de overstromingsramp van 1976 in Ruisbroek.

Het buitendijks gebied (kant van de rivier) ondervindt de invloed van de getijden. Twee keer per dag loopt een grote hoeveelheid zeewater ver landinwaarts. De slikken worden dagelijks overstroomd en zijn onbegroeid. De schorren blijven bij normale hoogwaterstanden vrij van water en zijn begroeid met riet en wilgen. De combinatie van zoet water met getijdenwerking zorgt voor een uniek biotoop. We noemen het zoetwatergetijdengebied. De talrijke wilgensoorten vormen een bijna ondoordringbaar struweel (struikgewas).

het wilgenbos in Bornem

© BORNEM

de Wintertaling

© YA

Aan de kil (een oude aanlegplaats) heb je zicht op de slijkplaten. Op de bodem vertoeven talloze kleine diertjes, een waar festijn voor vogels. Vandaar dat je hier verschillende eenden kan bespeuren: Wintertaling, Wilde eend, Bergeend, Krakeend (luister naar hun gesnater...). Iets verder zie je de steiger van de veerdienst naar Rupelmonde. De overzetboot werd de "Vliegende Geit" genoemd (zie stiltepad Weert).

OPDRACHT: STILTEPANORAMA

Neem ergens apart plaats en maak het stil. Kijk naar de natuur en het landschap en beleef de stilte en de rust die op je afkomt. Kader het mooiste plekje in tussen je handen (vorm een kadertje door je duimen voor je tegen elkaar te brengen en je handen er loodrecht op te plaatsen). Bekijk elkaars stiltepanorama en wissel van gedachten over dit stukje rustgevend landschap.

© BORNEM

Van knooppunt 15 (restaurant Groenendijk) tot 19 daal je terug af naar de polder en kom je rechts van de kasseiweg het Groene Wiel tegen. Een 'wiel' is een litteken van een overstroming na een dijkdoorbraak. Net achter de bres werd een diep spoelgat in de polderbodem geslagen. De vorm is meestal cirkelvormig, vandaar de naam 'wiel'.

OPDRACHT: "GROOTMOEDER, WAAROM HEB JE ZO'N GROTE OREN?"

Maak het een minuutje stil.
Wat hoor je?

Maak het opnieuw een minuutje stil, maar vergroot nu je oorschelpen door je handen achter je oren te houden. Draai ook af en toe je oren in de richting van het geluid. Hoor je nu beter? Hoor je andere dingen nu wel?

Oorschelpen doen dienst als schotelantennes die de geluidsgolven naar de ingang van je oorgang leiden. Wanneer je iets vanuit de verte niet goed kan horen, ga je in een reflex je oorschelpen vergroten door je handen achter je oren te houden. Je zult dus echt beter en meer geluiden waarnemen. Dieren die steeds op hun hoede moeten zijn in de natuur hebben dus baat bij grote oren die ze kunnen draaien. Denk maar aan hazen en konijnen.

het Groene Wiel in Bornem

© BORNEM

De kasseiweg leidt je via knooppunt 19 en 16 naar het gehucht Nattenhaasdonk. Deze site werd al vernoemd in de 4e eeuw en is ouder dan Hingene. Een donk is een zandige ophoping in de alluviale vlakte (waar de rivier stroomt over zijn eigen afzettingen). Deze plaats was oorspronkelijk hoog genoeg om buiten de invloed van het water te blijven en evolueerde tot een klein dorp met kerk. Vanaf de 11e eeuw werd de Schelde echter onderhevig aan getijden en werden de overstromingen een acute bedreiging voor deze nederzetting. Na de zware overstomingen van 1825 werd deze woonkern grotendeels verlaten. De kerk werd afgebroken en terug opgebouwd in Wintam. De Pastoor Huveneersheuvel met kapel getuigt nog van de oorspronkelijke plaats.

OPDRACHT: IN DE WOLKEN

Leg je neer en kijk naar de wolken. Zijn er schapenwolkjes? Voel je weer kind en zoek figuren en betekenissen in de wolken. Is het een woelige lucht? Probeer dan het weer over een uur te voorspellen. Is het een straalblauwe lucht met een felle zon? Sluit je ogen en geniet van de schittering door de bladeren en van de stilte.

Voorbij knooppunt 16 volg je de rand van het poldergebied om via de knooppunten 11, 8 en 12 het eindpunt te bereiken.

OPDRACHT: DE WERKING VAN ONZE STEMBANDEN

Neem een brede grasspriet en span hem tussen je 2 duimen. Je houdt de duimen parallel tegen elkaar zodanig dat tussen de voorlaatste duimkootjes een spleet zichtbaar wordt. Hiertussen span je de grasspriet. Door nu tussen je duimen te blazen breng je hem aan het trillen. Deze trilling brengt een schril geluid voort.

Onze stembanden werken op een gelijkaardige manier. Door lucht over onze stembanden te blazen, brengen we geluid voort. Door oefening kunnen we onze stembanden meer of minder gaan spannen waardoor we spraak voortbrengen.

© RLSD

stiltepad Hingene: 6 km

stiltepad Weert: 8,4 km

STILTEGEBIED

ROUTEKAARTEN

INFOPUNTEN

Regionaal infokantoor Het Landhuis: Boomstraat 1 in 2880 Bornem, 03 899 28 68
Vlechtmusem De Zilverreiger: Scheldestraat 18 in 2880 Weert, 03 889 06 03
Paviljoen De Notelaer: Notelaerdreef 2 in 2880 Hingene, 03 889 69 20
www.toerismekleinbrabant.be

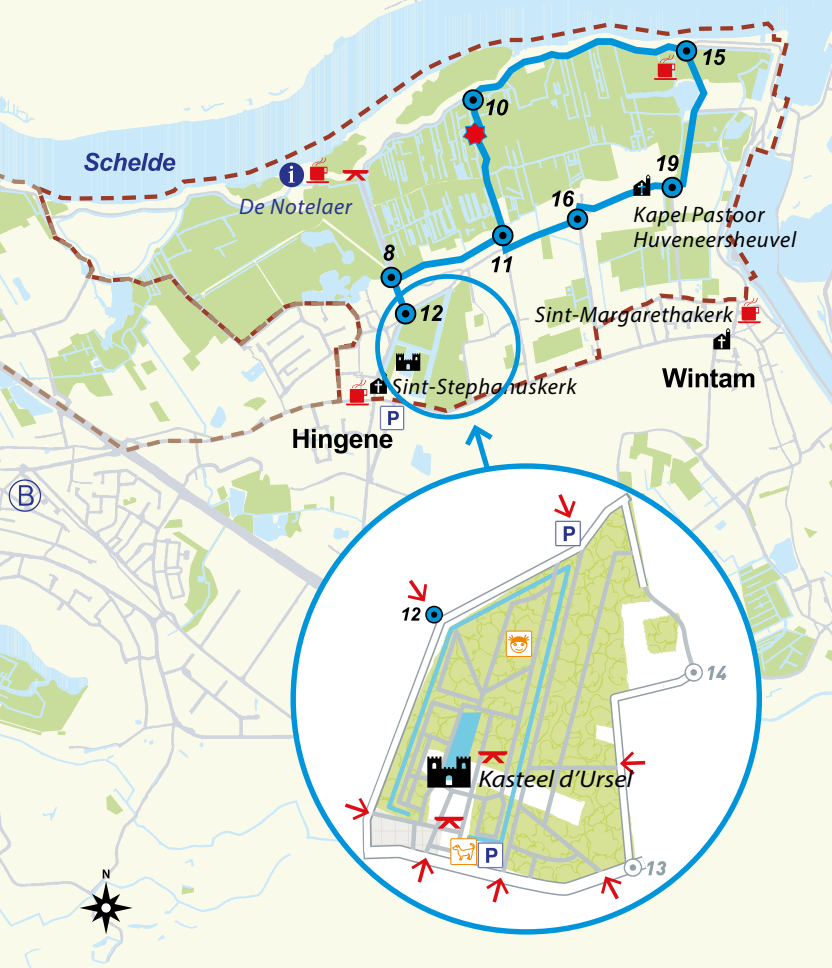

LEGENDE STILTEGEBIED

- bufferzone stiltegebied
- kernzone stiltegebied
- wandelknooppunt
- parking
- treinstation
- horeca
- hangmat
- picknickplaats
- kerk
- kasteel
- infopunt

LEGENDE KASTEEL D'URSEL

- ingang
- wandelknooppunt
- parking
- picknickplaats
- kasteel
- speelbos
- hondenwei

kil Bornem

© BORNEM

ROUTEBESCHRIJVING

STILTEPAD WEERT // 8,4 KM

Vertrek aan de kerk van Branst (kruispunt Luipegem/ Branststedreef). Laat hier je wagen achter. Met je rug naar de kerkingang buig je rechts af naar de Benedenstraat. Een 100-tal meter verder zie je op je rechterkant het doorverwijsbordje naar knooppunt 49.

Knooppunt 49 brengt je naar de Scheldedijk van Branst. Volg verder knooppunt 48 – 47 – 45. Misschien hoor je onderweg een 'Vliegende Geit'?

In 1920 werden enkele late wandelaars op deze dijk doodsbang toen ze op een zomeravond plots het gemekker van een geit in de lucht hoorden. Ondanks een grondige speurtocht in de omgeving konden ze geen geit ontdekken, maar het gemekker bleef elke avond terugkeren!
Dit "feit" heeft Branst en een deel van de streek in zijn ban gehouden. Elke avond zag de Scheldedijk in Branst zwart van het volk, allen in de hoop het geluid te horen… en de geit te zien overvliegen! Sommigen begonnen er slechte voortekenen in te zien en vergrendelden zorgvuldig huis en stal tegen de "kwade geest". Tot men op een avond een vogel mekkerend boven de schorren zag vliegen, en enkelen die vogel wisten thuis te brengen als een 'roerdomp'; toen was het geheim opgelost. Hiermee hield de toeloop op, maar de Branstenaars bleven met de bijnaam "Vliegende Geiten" zitten.

Vreemd is echter dat roerdompen geen mekkerende geluiden maken. Het geluid van de baltsvlucht van een watersnip, waarbij hij zijn buitenste staartpennen laat trillen om een vrouwtje te lokken, komt echter wel in de buurt van een mekkerende geit. Mogelijk heeft de combinatie van een baltsende watersnip én een rondvliegende roerdomp de legende van Branst doen ontstaan.

OPDRACHT: VREEMDE VOGELS

Maak het een minuutje stil.
Hoeveel verschillende vogelgeluiden hoor je?
Welke vogels hoorde je?
Hoorde je een vliegende geit?

Aan knooppunt 45 zie je aan de rechterkant beneden in de polder de oude Roosendaalhoeve; links ervan bevindt zich de overzet naar Driegoten (Hamme). Metingen wezen uit dat dit de stilste plaats is van het Bornemse stiltegebied.

Loop verder via knooppunt 44 naar 23. Aan het natuurreservaat Het Stort worden de schorren (zie stiltepad Hingene) extra breed. De loop van de Schelde werd er kunstmatig verplaatst ter hoogte van de monding van Durme.

OPDRACHT: "LANGS DE LANGE RIVIER"

de schorren van Bornem

© BORNEM

Je kan deze wandeling inkorten tot 5,3 km als je vertrekt aan de Sint-Annakerk, Appeldijkstraat in Weert. Je kan hier je wagen parkeren. De wandeling start aan knooppunt 24 (op het aangrenzende kruispunt Appeldijkstraat / Scheldestraat / Binnendijkstraat). Wandel een lus door de knooppunten 46, 47, 45, 44, 23 en 24 te volgen.

MELOPEE // PAUL VAN OSTAIJEN

Onder de maan schuift de lange rivier
Over de lange rivier schuift moede de maan
Onder de maan op de lange rivier
schuift de kano naar zee

Langs het hoogriet
langs de laagwei
schuift de kano naar zee
schuift met de schuivende maan
de kano naar zee
Zo zijn ze gezellen naar zee
de kano de maan en de man
Waarom schuiven de maan en de man
getweeën gedwee naar de zee.

© JVE

de kapel O.L.V Van Bijstand

© BORNEM

De **knooppunten 23 en 24** brengen je door het dorp van Weert langs het streekmuseum De Zilverreiger.

Aan de Appeldijkwiel ('wiel', zie stiltepad Hingene) staat de kapel O.L.V Van Bijstand. Deze vochtige omgeving is dikwijls gehuld in nevels wat aanleiding gaf tot de legende van Kludde.

Kludde is een kwelgeest die zich vaak onder bruggen of in holle bomen schuilhoudt en enkel 's nachts tevoorschijn komt. Wandelaars kunnen zijn komst enkel afleiden aan het geluid dat hij maakt. Kludde rammelt namelijk met een ketting die hij aan zijn linkerenkel draagt. Eenmaal hij zijn gerammel laat horen, springt hij de nietsvermoedende voorbijganger in zijn nek. Deze is dan verplicht hem de rest van de nacht op zijn rug te dragen. Als de dag weer aanbreekt of de voorbijganger zijn bestemming heeft bereikt, verdwijnt Kludde weer. Ook een kapel kan uitkomst bieden. Kludde laat zijn gedaantes afhangen van de situatie. Zo kan hij zich vermommen in een doodgewone kat die door voorbijgangers wordt aangehaald, met alle gruwelijke gevolgen van dien. In andere vertellingen wordt hij omschreven als een monsterlijke zwarte hond die zich op zijn achterste poten voortbeweegt. Hij kan ook de gedaante van een grote zwarte kat of gigantische zwarte vogel aannemen. Hoe sneller de passanten weglopen, hoe sneller het wezen hen op de voet volgt. Bovendien kan hij zich vergroten en verkleinen.

heerlijk tot rust komen in Weert

© NICO CAIGNIE - BORNEM

OPDRACHT: VAN DE DREIGING VAN KLUDDE NAAR DE BEDREIGING VAN HET STILTEGEBIED.

Maak het een minuutje stil.
Welke natuurlijke geluiden hoor je? Zijn er ook storende geluiden op deze plek? Wie maakt deze geluiden? Horen ze thuis in een stiltegebied?

Natuurlijke geluiden kunnen behoorlijk luid zijn, maar zijn niet storend en passen perfect in een stiltegebied. Denk maar aan het ruisen van de bomen, het tsjirpen van de krekels of een loeiende koe...
Ook gebiedseigen geluiden, afkomstig van de bewoners, landbouw, natuur- of bosbeheer, blijven mogelijk in een stiltegebied.
Onder verstorende, omgevingsvreemde geluiden worden onder meer vliegtuiglawaai, lawaai van drukke verkeersaders en industriezones verstaan.

Een stiltegebied moet dus een voldoende grote oppervlakte hebben. Storend lawaai laat zich immers niet tegenhouden door een grens en kan soms kilometers ver gedragen worden door de wind. Door de dichte bebouwing en wegennet is het in Vlaanderen zeer moeilijk om stiltegebieden aan te duiden. 70% van de Vlaamse bevolking leeft in gebieden waar het geluidsniveau de 55 dB(A) overschrijdt. Dit is in feite de geluidsdrempel voor industrieel geluid.

De wandeling voert je door de laag gelegen populierenbossen en elzenbroekbossen (zie wandeling 1) naar knooppunt 46.

OPDRACHT: STILLEVEN

Zoek een stil plekje. Ga hier helemaal alleen zitten voor minstens een half uur. Het enige wat je moet doen is kijken, luisteren en genieten. Probeer je gedachten uit te schakelen. Het eerste kwartier zal je nog denken 'ik moet mijn moeder nog bellen', 'straks nog even naar de winkel', 'wat eten we vanavond', ... maar na enige tijd zullen deze gedachten weg vallen. Je voelt jezelf tot rust komen én je omgeving begint te leven! Een winterkoninkje dat bijna op je schouder komt zitten, een veldmuis die aan je tenen komt snuffelen... Geniet en ontspan!

Loop verder naar knooppunt 47 en volg terug de Scheldedijk tot knooppunt 48 en kruis de zandige ophoping Beerdonk met verspreide bewoning tot knooppunt 30.

© JVE

OPDRACHT: WAT VERTELT DE BOOM?

Zoek een mooie, grote boom met vlakke stam. Leg je oor tegen de stam van een boom. Maak het heel stil en luister intens.

Wat hoor je?

Je hoort de boomsappen door de stam naar boven stuwen. Je hoort de boom als het ware leven.

Via een korte steilrand bereik je de hoger gelegen stuifzandrug waar de bewoning van Branst op gesitueerd is. Via de knooppunten 31 en 32 bereik je het eindpunt.

Maak het ook thuis of op het werk af en toe stil om je hoofd leeg te maken. Het houdt je gezond en in harmonie!

PRAKTISCHE INFO

Het station van Bornem bevindt zich op de **lijn Mechelen – Sint-Niklaas**.

Vanaf het station van Bornem
(De Lijn tel 070 220200 of www.delijn.be)
Lijn 257 Dendermonde-Bornem-Boom:
halteplaats Hingene kerk
Lijn 252 Boom-Puurs-Bornem-Dendermonde:
halteplaats Branst kerk
Lijn 257 Boom-Bornem-Dendermonde:
halteplaats Branst kerk

De stiltepaden komen nog meer tot hun recht als je het gebied met het nodige respect bezoekt en niet met de auto tot in het midden bromt om dan van de stilte te genieten. De twee stiltepaden vertrekken aan de rand van het stiltegebied. Parkeer hier dan ook je wagen.

De stiltepaden volgen het wandelknooppuntennetwerk. Je herkent ze aan de rode bordjes (niet te verwarren met de groene bordjes van de fietsknooppunten).

Bij Vlechtmuseum De Zilverreiger en Paviljoen De Notelaer kan je een geleide wandeling met stiltegids aanvragen of een stiltekoffer huren.

De stiltepaden zijn niet altijd verhard. Het stiltepad Weert gaat door een zeer laag gelegen en nat gebied. Ook bij mooi en droog weer zijn laarzen een aanrader.

Wil je echt van dit gebied genieten? Neem dan een lichtgewicht comfortabel zitje mee: van kniematje tot strandstoeltje. Zo kan je ergens een tijdje blijven zitten en de stilte en natuur tot jou laten komen.

BRONNEN

› "Stilte- en natuurgeluidenkoffer", opdrachtenboekje, De Kaaihoeve
› "Hoe organiseer je een stiltewandeling?", LNE
› "Op muziek van de natuur", Natuur- en milieueducatief centrum De Helix
› Dienst milieu en natuur, gemeentebestuur Bornem
› Centrum Waerbeke

COLOFON

Deze stiltepaden worden je aangeboden door:
› gemeentebestuur Bornem – www.bornem.be
› Regionaal Landschap Schelde-Durme – www.rlsd.be
› Toerisme Klein-Brabant – Scheldeland vzw
www.toerismekleinbrabant.be

© knooppuntennetwerk: Toerisme Provincie Antwerpen
© kaart wandelingen: Karakters
© kaart Kasteel d'Ursel: op basis van 2017 Toerisme Provincie Antwerpen
© foto's: dienst milieu en natuur van Bornem, Jaak Van Ertvelde, Joke Floreal, Liesbet Van Ertvelde, Yves Adams, www.eye-flash.be en RLSD (Ann Sels)

Ontwerp: Karakters, Gent
Druk: Zwart Op Wit
V.u.: Stijn Van Belleghem, Hemelstraat 133A, 9200 Dendermonde
Depotnummer: **D/2017/12835/4**

FSC www.fsc.org MIX Papier van verantwoorde herkomst FSC® C015373

DEZE BROCHURE WERD 100 % CO2-NEUTRAAL GEDRUKT OP FSC GECERTIFICEERD PAPIER, MET MILIEUVRIENDELIJKE INKTEN EN MET 100 % GROENE STROOM.

met de steun van

BORNEM NATUURLIJK

REGIONAAL LANDSCHAP SCHELDE - DURME

Provincie Antwerpen

KLEIN-BRABANT SCHELDELAND

6 KM // 8.4 KM

WANDELEN IN HET STILTEGEBIED